Research Mapping

ด้านการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ในภาคตะวันออก

BURAPHA UNIVERSITY

Wisdom of the EAST

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สถานการณ์ภาคตะวันออก

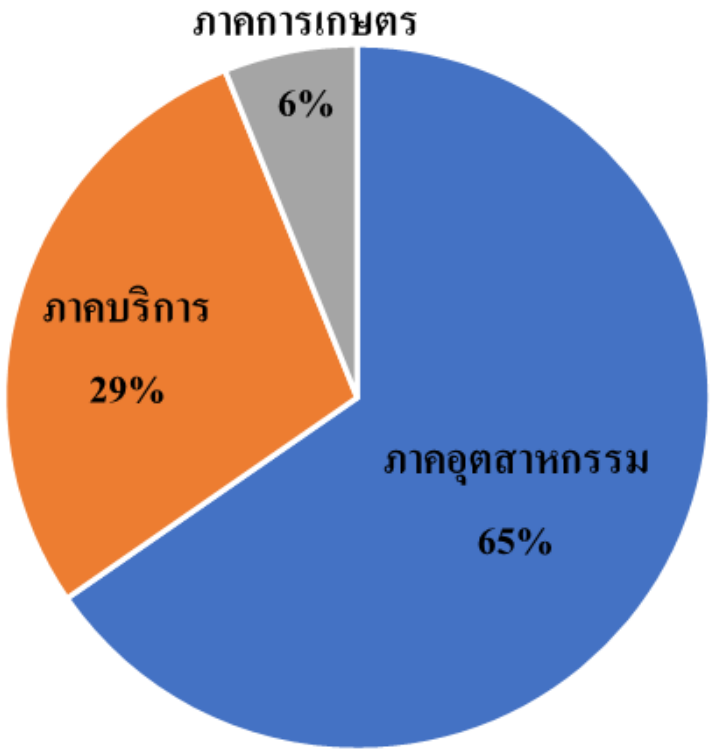

โครงสร้างเศรษฐกิจ
ภาคตะวันออก

สถานการณ์ภาคตะวันออก

โครงสร้างทางสังคม
ด้านประชากร

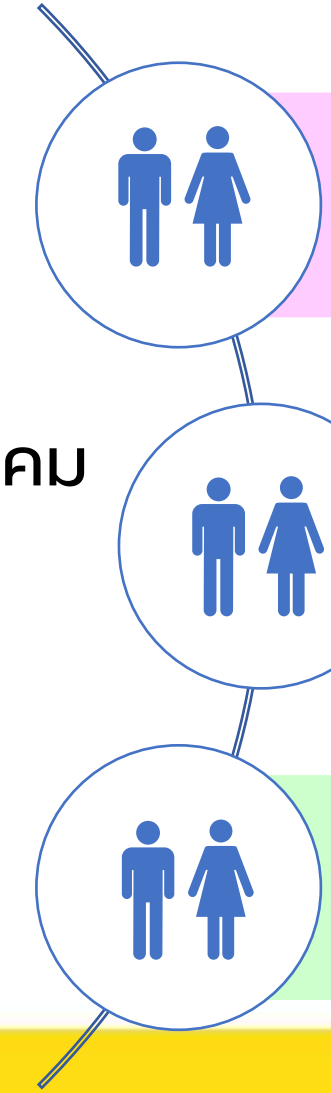

ภาคตะวันออกมีประชากร 5.1 ล้านคน
คิดเป็นร้อยละ 7.7 ของประเทศ

จังหวัดชลบุรีมีประชากรแฝงประมาณ 0.54
ล้านคน มากเป็นอันดับ 3 ของประเทศ

ประชากรของภาคตะวันออกจะเปลี่ยนสู่สังคม
สูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2574

สถานการณ์ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม

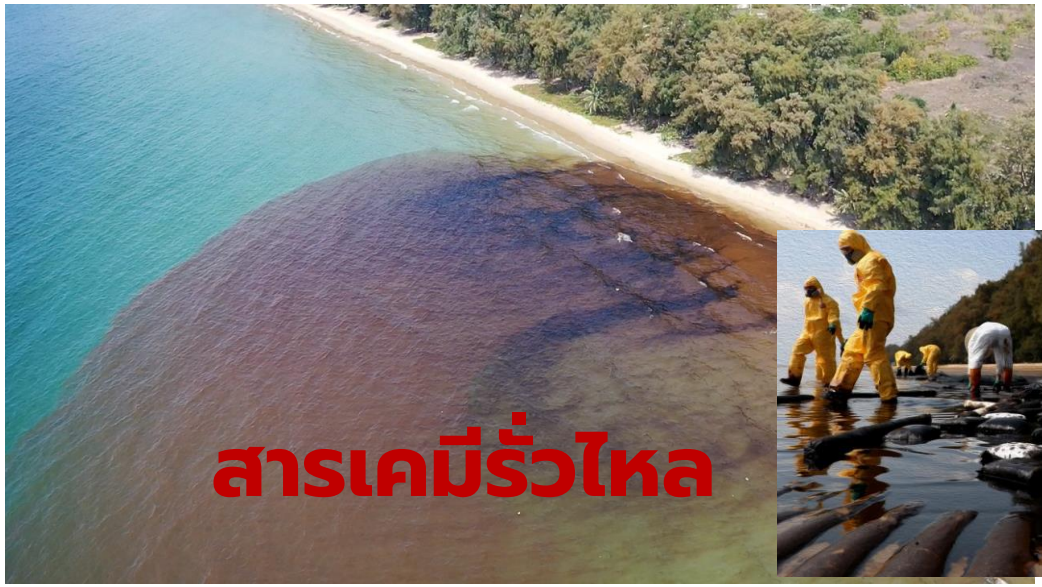

กิจการตู้คอนเทนเนอร์

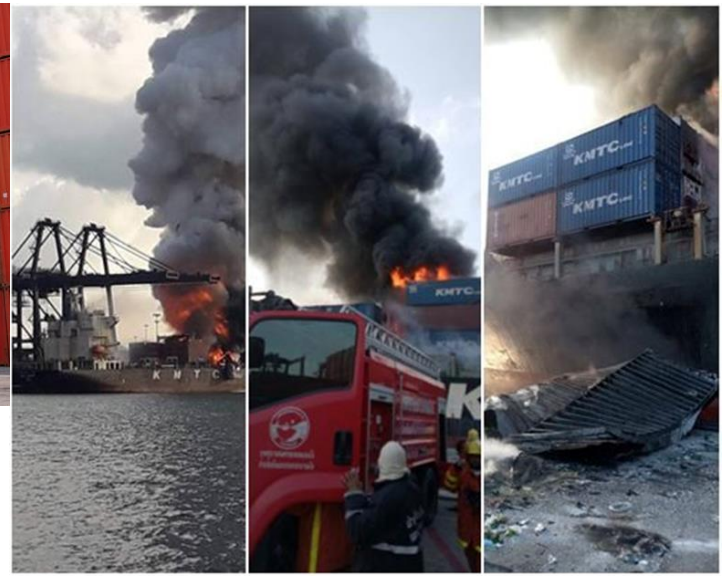

การลักลอบทิ้งกาก
อุตสาหกรรม

วิธีการดำเนินงาน

ส่วนที่ 1

รูปแบบ: การวิจัยเอกสาร (Documentary research)

วัตถุประสงค์: รวบรวมข้อมูลจากสถานการณ์ด้านต่างๆ ในภาคตะวันออกที่จะส่งผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เพื่อมองหาประเด็นหรือช่องว่างงานวิจัย

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล: การสืบค้นออนไลน์ทางอินเตอร์เน็ต เว็บไซต์ต่างๆ และฐานข้อมูลทางวิชาการ และการประชุมร่วมกับที่ปรึกษา

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล: วิเคราะห์ข้อมูลเชิงสรุปเนื้อหา

ผลที่ได้: ทราบช่องว่างหรือประเด็นงานวิจัยเกี่ยวกับ HIA จากสถานการณ์ของภาคตะวันออก

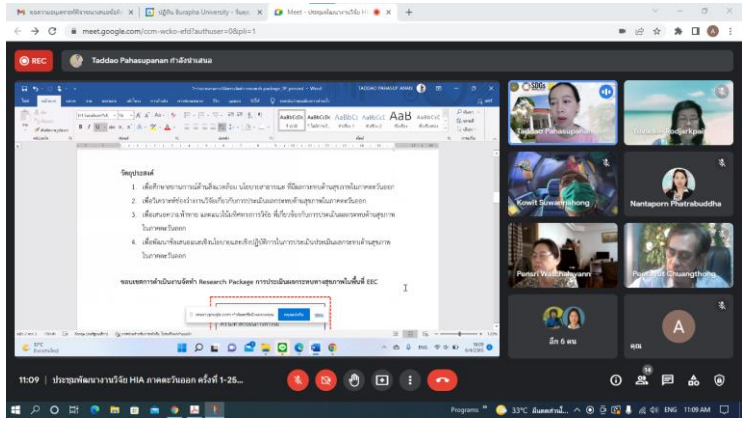

วิธีการดำเนินงาน

ส่วนที่ 2

รูปแบบ: การวิจัยเชิงสำรวจ

วัตถุประสงค์: มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความเห็นประเด็น ปัญหา ช่องว่างงานวิจัย หรือหัวข้องานวิจัยที่ต้องการด้านการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากกลุ่มเป้าหมาย

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล: การ Discussion จาก Focus group และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญที่ปรึกษาโครงการ

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล: วิเคราะห์ข้อมูลเชิงสรุปเนื้อหา

ผลที่ได้: ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากกลุ่มเป้าหมาย ในประเด็นเกี่ยวกับ HIA ในภาคตะวันออก

วิธีการดำเนินงาน

ส่วนที่ 3

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำ Research package

วัตถุประสงค์ เพื่อจัดทำ Research package ซึ่งประกอบด้วยการเสนอช่องว่างงานวิจัย หัวข้อหรือทิศทางการวิจัยที่ควรทำไปข้างหน้า แหล่งข้อมูล/ความรู้ที่จำเป็นสำหรับนักวิจัย ข้อเสนอแนะ/ข้อจำกัด

วิธีดำเนินการ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปเนื้อหา

ผลที่ได้ Research package ในประเด็นเกี่ยวกับ HIA เกี่ยวกับสถานกาณ์ของภาคตะวันออก

ผลการศึกษา

สรุปหัวข้อที่วิจัยรวมทั้งสิ้น 53 หัวข้อ ซึ่งจัดอยู่ในประเด็นหลัก 8 ประเด็น ในรูปแบบ research package ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ของมลพิษหรือสารเคมีกับ HIA
2. HIA กับกิจการตู้ขนส่งสินค้า (ตู้คอนเทนเนอร์) และการขนส่งสินค้า
3. HIA กับการแพร่กระจายของมลพิษ
4. HIA จากการดำเนินนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)
5. HIA กับการเตรียมความพร้อมเรื่องระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉิน
6. HIA กับการเตรียมความพร้อม/การรับรู้การตอบโต้กรณีเหตุฉุกเฉินของชุมชน
7. HIA กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล
8. การประยุกต์ใช้ HIA กับความรอบรู้ด้านสุขภาพและการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะทางด้านสุขภาพ

Research Package 1

ความสัมพันธ์ของมลพิษหรือสารเคมีกับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

ข้อสังเกตหรือเหตุผล

การศึกษาทีผ่านมาเคยมีการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงด้านสุขภาพของสารประกอบอินทรีย์ระเหยง่ายของสาร ในกลุ่มเสี่ยงสูงรอบนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง เคยมีการรายงานผลการศึกษา พบการเปลี่ยนแปลงการทำงานของโลหิตวิทยา ไต และตับในหมู่พนักงานทำความสะอาดน้ำมันรั่วในจังหวัดระยอง (Benjamin Atta Owusu et al., 2022) แต่ยังขาดประเด็นการศึกษาการรับสัมผัสสาร VOC และผลกระทบต่อสุขภาพ รวมถึงอาการต่าง ๆ ตัวบ่งชี้ทางชีวเคมี การทำหน้าที่ของตับ ไต เม็ดเลือด สารสื่อประสาท และตัวบ่งชี้ความเป็นพิษต่อพันธุกรรม ในประชากรกลุ่มเสี่ยง

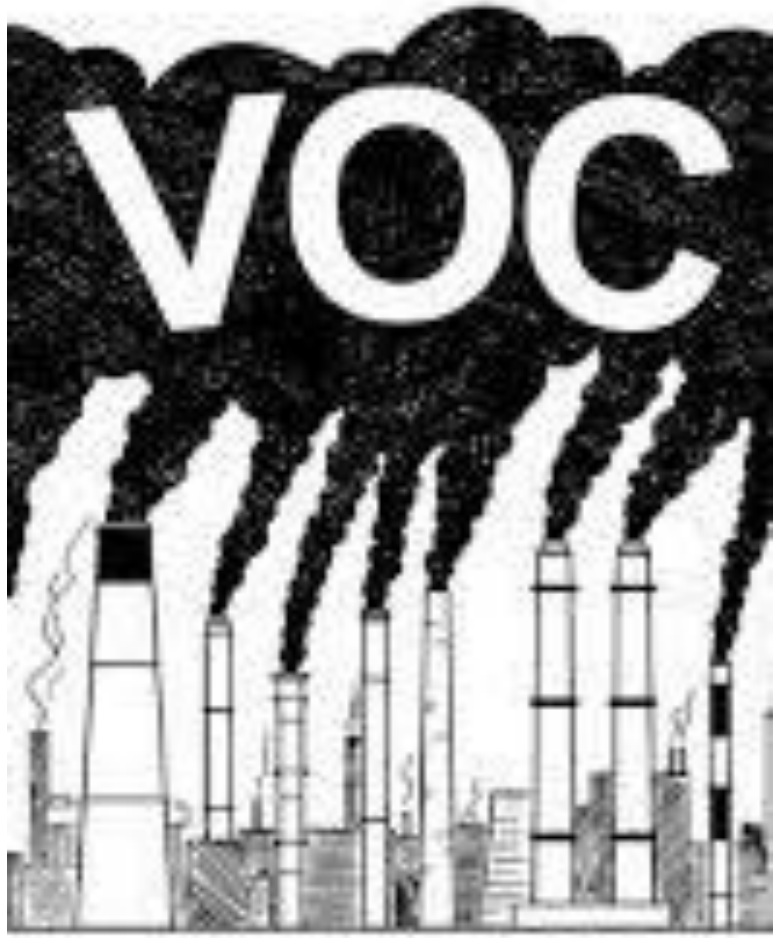

Research Package 2

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ เกี่ยวกับกิจการตู้ขนส่งสินค้า (ตู้คอนเทนเนอร์) และการขนส่งสินค้า

ข้อสังเกตหรือเหตุผล

ท่าเรือแหลมฉบังซึ่งเป็นท่าเรือหลักของ EEC มีจำนวนเที่ยวเรือผ่านเข้าออกท่าเรือแหลมบังจำนวน 9,828 เที่ยวเรือต่อปี

“ **กิจการเหล่านี้ส่งผลให้เกิดปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาเสียงดังรบกวน การสั่นสะเทือน การปนเปื้อนสารเคมี ฝุ่นละอองขนาดเล็ก และการเกิดอุบัติเหตุ** ”

จังหวัดชลบุรีมีกิจการตู้คอนเทนเนอร์ ทั้งหมด 316 กิจการ (ข้อมูลปี 2563) กิจการส่วนใหญ่ร้อยละ 76.67 มีที่ตั้งอยู่ใกล้สถานที่สำคัญในระยะ 1 กิโลเมตร ได้แก่ ใกล้ชุมชน ศาสนสถาน สถานศึกษา สถานพยาบาล และสถานที่ราชการ

Research Package 3

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพเกี่ยวกับการแพร่กระจายของมลพิษ

ข้อสังเกตหรือเหตุผล

ปัจจุบันมีการทำงานวิจัยเกี่ยวกับการทำนายการแพร่กระจายของมลพิษโดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (Modeling) เป็นจำนวนมาก แต่ยังมีช่องว่างในการประเมินความเสี่ยงทางสุขภาพโดยประยุกต์ใช้ผลการทำนายการแพร่กระจายของมลพิษจากแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการลดผลกระทบทางสุขภาพจากการรั่วไหลของสารเคมี

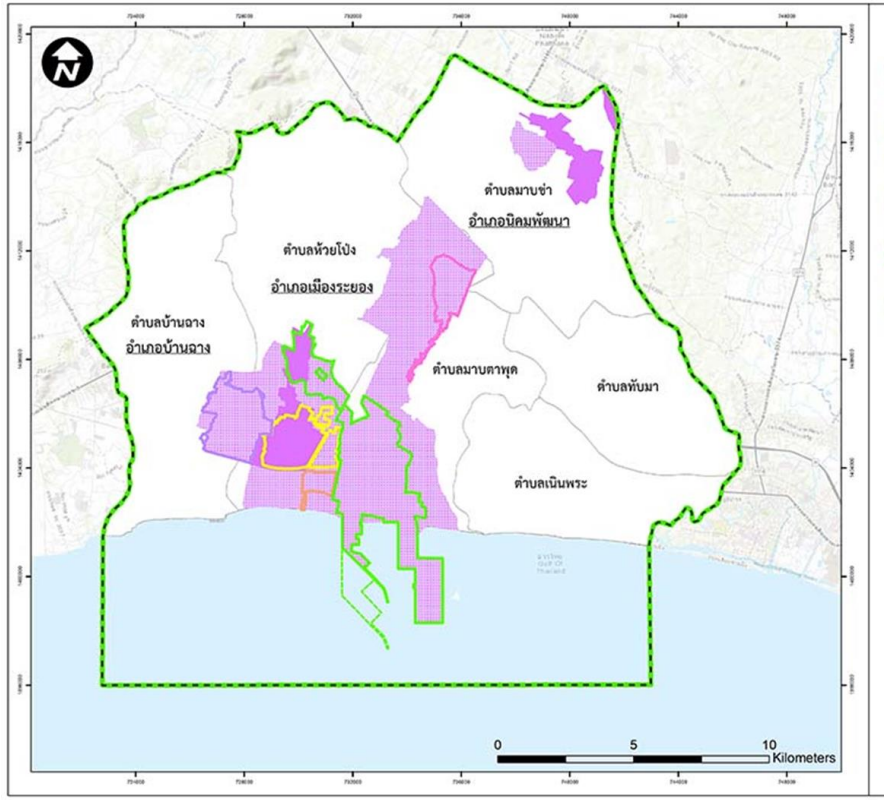

Research Package 4

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการดำเนินนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

ข้อสังเกตหรือเหตุผล

จากการผลักดันนโยบาย EEC ทำให้มีการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตามมา เช่น การขยายนิคมอุตสาหกรรม การพัฒนาท่าเรือ การพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการขยายของภาคอุตสาหกรรม ฯลฯ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพของคนในพื้นที่และสิ่งแวดล้อมตามมา จึง**ควรมีการใช้กระบวนการ HIA เป็นเพื่อเป็นแนวทางในการเฝ้าระวัง ป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาที่เป็นผลจากนโยบาย EEC**

“ภาพรวมของการวางแผนงานของพื้นที่ EEC ควรยังคงไว้ซึ่งหลักการของ All for Health หรือ Health in all policies เพื่อทำให้การดำเนินการทุกกิจกรรมของ EEC ที่จะเกิดขึ้น มุ่งสู่การพิทักษ์สุขภาพประชาชนในพื้นที่”

Research Package 5

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพกับการเตรียมความพร้อมเรื่องระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉิน

ข้อสังเกตหรือเหตุผล

สามารถประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Health impact assessment: HIA) มาเป็นเครื่องมือสร้างการมีส่วนร่วมและเตรียมพร้อมรองรับการแพทย์ฉุกเฉินให้ครอบคลุมทุกระยะตามวงจรการจัดการสาธารณภัยหรือภัยพิบัติ (2P2R) คือ ระยะการป้องกันและลดผลกระทบ (Prevention and mitigation) ระยะการเตรียมความพร้อม (Preparedness) ระยะการรับมือตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน (Response) และระยะฟื้นฟูหลังเกิดภัย (Rehabilitation) ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเข้าร่วมในการดำเนินการร่วมกัน ดังนั้นจึง**ควรมีการศึกษาและพัฒนาระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินผ่านการประยุกต์ใช้ HIA ในการเตรียมความพร้อมเรื่องระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉิน**ให้เหมาะสมกับพื้นที่ภาคตะวันออกต่อไป

Research Package 6

HIA กับการเตรียมความพร้อม/การรับรู้การตอบโต้กรณีเหตุฉุกเฉินของชุมชน

ข้อสังเกตหรือเหตุผล

พื้นที่พัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูง 12 ประเภทตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม

ภาคตะวันออกมีอุตสาหกรรมประเภทสารเคมีจำนวนมาก และมีเหตุการณ์อุบัติเหตุ/อุบัติภัยเกี่ยวกับสารเคมีเกิดขึ้นบ่อยครั้ง **การประยุกต์ HIA ในการเตรียมความพร้อมของเครือข่ายภาคประชาชนต่อการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินจากสารเคมี** จึงถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการรับมือกับสถานการณ์

Research Package 7

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพกรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

ข้อสังเกตหรือเหตุผล

- การเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล จำเป็นต้องมีมาตรการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน รัดกุม เป็นระบบ และครอบคลุมทุกมิติของปัญหา
- สามารถใช้ผลจาก **HIA เป็นแนวทางในป้องกันความเสี่ยงด้านสุขภาพของผู้ปฏิบัติงาน**เก็บกวาดคราบน้ำมัน หรือการใช้ผลจาก **HIA มาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนตอบโต้เหตุฉุกเฉินกรณีน้ำมันรั่วไหล**เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดกับประชน
- การใช้ผลจาก HIA เป็นข้อมูลในการพิจารณาความรับผิดชอบทางแพ่งในการชดเชยความเสียหาย การเยียวยาและการฟื้นฟู จากกรณีการเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล

Research Package 8

การประยุกต์ใช้ HIA กับความรอบรู้ด้านสุขภาพและการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะทางด้านสุขภาพ

ข้อสังเกตหรือเหตุผล

- ชุมชนในเขตภาคตะวันออกเป็นชุมชนที่ผ่านการเรียนรู้ สามารถปรับตัวให้ดำรงอยู่ในกระแสของการเปลี่ยนของการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมมาหลายทศวรรษ การนำแนวคิดการเรียนรู้เกี่ยวกับ **HIA เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการสร้างความเข้มแข็ง** ความรอบรู้ของชุมชนที่จะสามารถนำไปต่อรอง หรือพัฒนาแนวคิดนโยบายสาธารณะที่สำคัญที่สอดคล้องกับวิถี และความต้องการของชุมชนเอง
- สถานะภาพปัจจุบันของศักยภาพในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะทางด้านสุขภาพของชุมชนในเขตภาคตะวันออกในพื้นที่ EEC และแนวทางที่จะพัฒนาศักยภาพของชุมชนในพื้นที่นี้ให้**สามารถใช้ HIA เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะทางด้านสุขภาพ**

ผังพิสัยหัวข้องานวิจัย (Research mapping) ด้าน HIA ในประเด็นที่สอดคล้องกับบริบทปัญหาพื้นแต่ละจังหวัดในภาคตะวันออก

การเฝ้าระวังปัญหาผลกระทบทางสุขภาพจากมลพิษสิ่งแวดล้อม (น้ำ อากาศ ขยะ)

1) การเฝ้าระวังสุขภาพและโรคระบาดตามแนวชายแดน
2) ปัญหาและผลกระทบจากการจัดการขยะสินค้ามือสองอย่างไม่เหมาะสม (การเผารองเท้ามือสอง)

ปัญหาขยะอุตสาหกรรม ขยะอิเล็กทรอนิกส์ และการลักลอบทิ้งกากของเสียอุตสาหกรรม

1) สารเคมีตกค้างในเกษตรกร
2) กลิ่นเหม็น/เหตุรำคาญ จากโรงงานแปรรูปยางพารา
3) มลพิษจากเหมืองแร่

1) ปัญหามลพิษทางอากาศประเภทฝุ่นละออง โลหะหนัก
2) ปัญหาโรคระบาดจากการท่องเที่ยว

1) ประชากรแฝง ประชากรแรงงานต่างด้าว
2) สารเคมีตกค้างในเกษตรกร

1) ปัญหามลพิษทางอากาศ VOCs ฝุ่นละออง โลหะหนัก
2) การจัดการขยะชุมชน ขยะอุตสาหกรรม
3) ปัญหาโรคระบาดจากการท่องเที่ยว
4) การใช้สารเคมีในการเกษตร

สรุปประเด็นหัวข้อวิจัยหลักในภาคตะวันออก 4 ด้าน

1. การประยุกต์ HIA ในการเฝ้าระวังผลกระทบทางสุขภาพและการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือผลจากการเกิดอุบัติภัยหรือเหตุฉุกเฉินทางด้านสารเคมี

2. การประยุกต์ HIA ในการเฝ้าระวังผลกระทบทางสุขภาพจากการสัมผัสมลพิษทางอากาศประเภทสาร VOCs และฝุ่นละออง

3. การสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพ และ HIA ให้แก่ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4. การพัฒนากระบวนการสื่อสารด้าน HIA และการพัฒนารูปแบบการติดตามตรวจสอบผลการประเมิน HIA เพื่อการเฝ้าระวังผลกระทบทางสุขภาพ และลดความขัดแย้งของคนในชุมชนที่มีต่อโครงการต่าง ๆ

thank you

คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

BUU
BURAPHA UNIVERSITY
WISDOM OF THE EAST

169 ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131